

OLIMPIADA NAȚIONALĂ „MEȘTEȘUGURI ARTISTICE TRADIȚIONALE” O CERTITUDINE PRIVIND VIITORUL ARTEI POPULARE DIN ROMÂNIA

Dana BOTOROAGĂ

Diversele forme pe care le îmbracă arta populară românească (parte intrinsecă a culturii tradiționale) trădează sufletul românului și întreaga sa viață, etalate cu măiestrie și dragoste, pe piese de mobilier sau de port popular, pe alte felurite obiecte utilitare sau decorative, dar și exprimate prin intermediul dansurilor și cântecelor populare, obiceiurilor sau tradițiilor specifice.

Cultura tradițională „face parte din patrimoniul universal al umanității, ea este un puternic mijloc al apropierii diferitelor popoare și grupuri sociale și de afirmare a identității culturale [...]”¹, având un rol deosebit în istoria devenirii unui popor.

Cultura tradițională și populară reprezintă „ansamblul creațiilor unei comunități culturale fondate pe tradiție [...], formele sale cuprind, între altele: limba, literatura, muzica, dansul, jocurile, mitologia, riturile, obiceiurile, artizanatul, arhitectura și alte arte. Acest tip de cultură trebuie salvat de și pentru grup (familiar, profesional, național, regional, religios, etnic); ea exprimă identitatea².” Cultura tradițională, cu tot ceea ce însumează ea, începând de la joc, continuând cu mitologia, literatura populară și încheind cu meșteșugurile artistice tradiționale are un rol deosebit în istoria devenirii unui popor.

Pentru a asigura continuitatea acestui tip de patrimoniu, prin intermediul *Convenției pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial* sunt impuse câteva măsuri, care presupun „identificarea, documentarea, cercetarea, prezervarea, protecția, promovarea, punerea în valoare, transmiterea, în special prin intermediul **educației formale și nonformale**, precum și revitalizarea diferitelor aspecte ale acestui patrimoniu³.”

Instituția muzeală are menirea de a îndeplini trei funcții majore, complementare: constituirea, dezvoltarea și conservarea patrimoniului, având ca finalitate generală, educația publicului larg. „Muzeul este o instituție cultural-științifică care are ca obiectiv colectarea și conservarea bunurilor culturale și valorificarea lor prin expunere **în scop de instruire** și agrement a publicului [...] principala rațiune de a fi a muzeului ca instituție este **formarea conștiințelor, intelectelor, sau mai bine zis o anumită contribuție la formarea lor și la constituirea identității culturale a grupurilor și indivizilor umani**”⁴.

Patrimoniul, fie el sub formă materială sau imaterială, care duce la împlinirea acestor funcții „are semnificația originară de moștenire, de ansamblu de bunuri transmise și transmisibile, întrucâtva inalienabile [...], dar nu și constant, pentru că se dezvoltă continuu⁵.” Termenul de *patrimoniu* este de origine latină < lat. *patrimonium*,

¹ *Recommandation sur la sauvegarde de la culture traditionnelle et populaire*, adoptée par la Conférence générale à sa vingt-cinquième session, Paris, 15 novembre 1989.

² *Ibidem*.

³ *Convenția pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial*, Paris, 17 octombrie 2003, articolul 2, punctul 3.

⁴ Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, Ministerul Culturii, 1994, p. 13.

⁵ *Ibidem*, p. 31.

fr. *patrimoine*, desemnând „totalitatea de bunuri (materiale sau spirituale) care aparțin unei colectivități”⁶.

Muzeul „ASTRA” îndeplinește de ani de zile toate aceste funcții ale muzeului, legate de constituirea, dezvoltarea și conservarea patrimoniului, punând un deosebit accent pe **educarea în spiritul tradiției** a tuturor celor care îi calcă pragul, o atenție deosebită acordându-se tinerei generații, mai ales prin derularea Olimpiadei „*Meșteșuguri artistice tradiționale*”, care are ca obiectiv principal, conform regulamentului său de funcționare: „**conștientizarea populației școlare asupra valorilor perene ale civilizației populare românești, de a dezvolta talentul și aptitudinile celor care, cu pasiune se apleacă asupra acestor valori, urmărind dezvoltarea abilităților practice de a produce valori de artă populară autentică**”⁷.

Indiferent de forma sa, materială sau imaterială, patrimoniul cultural are același scop, eminent educațional, conferind un sentiment de identitate și continuitate, contribuind astfel, la promovarea respectului față de diversitatea culturală și creativitatea umană.

Trăind și creând în spiritul tradiției și al predecesorilor noștri avem certitudinea că valorile și identitatea poporului nostru nu vor avea de suferit. Astfel, prin transmiterea din generație în generație, și adaptarea la vremurile moderne a tot ceea ce ne definește ca neam, inclusiv a valorilor artei populare, vom asigura continuitatea și totodată proșpețimea tuturor acestor valori.

„O nouă funcție a muzeului se impunea de la sine și cu începere din anul 1983, am început aplicarea programului difuzat, încă de la jumătatea deceniului opt, în toată Europa, sub sintagma *museum vivum*: organizarea unor ample manifestări culturale dedicate prezentării *patrimoniului cultural imaterial* (în cazul nostru, meșteșugurile artistice tradiționale)”⁸. Astfel, expunerea elementelor de patrimoniu material a fost completată într-un mod armonios și firesc, prin „animarea” spațiului muzeului, impresionant, de altfel, reconstituind, printr-un *muzeu viu*, atmosfera satului tradițional.

Complexul Național Muzeal „ASTRA” derulează începând cu anul 1983 un amplu program de încurajare și stimulare a salvării și prezervării valorilor culturii naționale, având la bază promovarea meșteșugurilor artistice tradiționale (prin inițierea Târgului anual de Sfânta Maria), program augmentat după anul 1990, în baza *Recomandărilor UNESCO* (Paris, 1989 și Veneția, 1999) și titrat cu sintagma promovată la nivel mondial de UNESCO: „*Tezaure umane vii*”, devenind astăzi „un adevărat **sistem național de cercetare, valorificare, consolidare, catalizare și transmitere către noile generații, a manifestărilor circumscrise patrimoniului cultural imaterial**”⁹.

Păstrătorii și continuatorii tradițiilor, *Tezaurele umane vii*, cei care dau numele întregului program, sunt „persoanele care dețin, la cel mai înalt nivel, deprinderile și tehnicile necesare pentru producerea anumitor aspecte de viață culturală a unui popor și pentru continuarea existenței patrimoniului lor cultural material”¹⁰, „persoane recunoscute de către comunitate drept creatoare și transmițătoare de elemente ale unui domeniu al patrimoniului cultural imaterial, în forma sau cu mijloacele tradiționale nealterate”¹¹.

⁶ *Noul dicționar explicativ al limbii române*, Editura Litera Internațional, 2002.

⁷ Bucur, Corneliu, *Tratat de etnomuzeologie, vol. II*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2004, p. 178.

⁸ Bucur, Corneliu, *Proiectele Muzeului „ASTRA” (un secol de etnomuzeologie românească) 1904-2004*, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2004, p. 29.

⁹ *Tezaure umane vii*, coordonator științific: Prof. Dr. Corneliu Ioan Bucur, Sibiu, Editura „ASTRA MUSEUM”, 2006, p. 7.

¹⁰ *Preserving and revitalizing our intangible heritage „Living Human Treasures”*, Veneția, 1999.

¹¹ *Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial*, Monitorul Oficial, Nr. 168/ 05.03.2008.

De când și-a asumat acest rol, acela de a promova valorile patrimoniului cultural imaterial, Muzeul „ASTRA”, întreprinde un amplu program de salvagardare a acestuia cu tot ceea ce implică: „prin *salvagardare* înțelegem măsurile vizând asigurarea viabilității patrimoniului cultural imaterial, cuprinzând identificarea, documentarea, cercetarea, prezervarea, protecția, promovarea, punerea în valoare, transmiterea, în special prin intermediul educației formale și nonformale, precum și revitalizarea diferitelor aspecte ale acestui patrimoniu¹².”

Conceput și aplicat la scară națională, în colaborare cu numeroase muzee etnografice și de artă populară din întreaga țară, complexul Program *Tezaure umane vii* întreprins la Muzeul „ASTRA”, cuprinde, pe lângă manifestarea amintită mai sus, *Olimpiada Națională „Meșteșuguri artistice tradiționale”*, o adevărată pleiadă de manifestări: *Târgul Creatorilor Popolari din România, Academia Artelor Tradiționale din România, Festivalul Național al Tradițiilor Populare, Festivalul Internațional al Filmului Antropologic Documentar, Festivalul Național al Datinilor și Obiceiurilor*, angajând toate măsurile necesare salvagărdării patrimoniului cultural imaterial, începând cu identificarea formelor acestui tip de patrimoniu și continuând cu punerea acestora în valoare, în special prin conștientizarea generației tinere asupra importanței covârșitoare a culturii tradiționale în desăvârșirea conștiinței și identității fiecărui individ sau comunitate.

Nucleul Programului este manifestarea dedicată copiilor, față de care avem datoria de a-i învăța să se aplece asupra valorilor tradiționale, dobândite, în mod firesc, din generație în generație. Olimpiada dedicată micilor meșteșugari, germinată de motto-ul: „...a educa înseamnă înainte de toate a integra pe copil în viața neamului său¹³”, se încapătănează să ne reamintească valorile tradiției și tot ceea ce ține de obârșia devenirii noastre ca popor, elemente care trebuie să reprezinte fundamentul educației copiilor noștri. Educarea celor mici în spiritul tradiției ancestrale, într-o lume fără nicio constantă a devenit imperativă. Doar întorcându-ne spre trecut, spre valorile primordiale ale tradiției, ne putem întregi, având certitudinea că vom dăinui ca neam într-o lume artificială invadată de nonvalori.

An de an, manifestarea strânge laolaltă zeci, chiar sute de copii din aproape toate județele țării, dornici să se întrecă în meșteșug, fie că este vorba de pictatul icoanelor pe lemn sau sticlă, *închistritul* ouălor, modelarea lutului, țesutul tapiseriilor sau brodatul iilor.

În artefactele făurite cu mîgălă de micile mâini creatoare regăsim tezaurul de emoții și sentimente ale acestui neam, etalat cu măiestrie și dragoste pe piese de mobilier, port popular sau pe alte diferite obiecte utilitare sau decorative.

Micii meșteșugari animă gospodăriile Muzeului în aer liber, plăsmuind, cu dăruire, obiecte tradiționale, prin tehnici dobândite de la maeștrii lor, care de asemenea, sunt de față pentru a-i îndruma îndeaproape, ca și până acum. Fiecare concurent își etalează, în cadrul gospodăriei, devenită propriul atelier de creație, propriile obiecte confecționate de-a lungul anilor, având și posibilitatea de a le vinde celor interesați. Micii concurenți se transformă în mari instructori pentru vizitatorii de orice vârstă, dornici să-și își exerseze îndemânarea în cadrul atelierelor inițiate (la războiul de țesut sau chiar la roata olarului).

În anul Capitalei Culturale Europene - 2007, manifestarea a reunit în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului 148 de olimpici, cu vârste cuprinse între 7-18 ani, reprezentanți din 36 de județe ale țării, inclusiv din județul gazdă și municipiul

---

¹² *Ibidem*.

¹³ Mehedinți, Simion, *Scrieri despre educație și învățământ. Antologie*, București, Editura Academiei Române, 1992, p.193.

București, ediția din acest an a concursului demonstrând, mai mult ca oricând, disponibilitatea excepțională a copiilor și tinerilor pentru prezervarea meșteșugurilor artistice tradiționale, la final juriul apreciind 68 de premii I.

Tot în acest an, Olimpiada s-a bucurat pentru prima dată de participare internațională, prin prezența grupului de dansuri tradiționale **Zelta Sietiņš** din Letonia (Cele Șapte Surori sau Pleiadele), fiind astfel posibilă crearea unui dialog intercultural prin împărtășirea din și cu tradițiile altora, prin intermediul limbajului universal al dansului și al meșteșugurilor tradiționale.

Pe durata unei întregi săptămâni, în luna lui Gustar a anului 2008, muzeul a pulsat, din nou, de viața copiilor meșteșugari, veniți din 35 de județe ale țării, inclusiv din județul Sibiu, spre a-și etala cunoștințele (teoretice și practice) într-ale artei tradiționale, în cadrul aceluiași concurs, devenit în timp, pentru instructori sau chiar pentru unii copii participanți o constantă, o tradiție care se reînnoiește an de an.

Cea de-a XIII-a ediție a manifestării s-a încheiat cu acordarea a 75 de premii I, din care 31 la secțiunea iconografie, 50 de premii II, 20 de premii III, 9 mențiuni și 2 diplome de participare. Ca și în anii precedenți, cel mai bine reprezentat meșteșug, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, a fost cel al *icoanelor pictate pe sticlă sau lemn*, 55 din totalul participanților concurând în cadrul acestei secțiuni. De asemenea și secțiunea „*Țesut. Cusut. Brodat*” a fost bine reprezentată, din totalul de 51 de copii înscriși, 19 obținând premiul I. Din păcate *olăritul, încondeiatul ouălor* au fost două dintre meșteșugurile care au avut foarte puțini exponenți în cadrul concursului și în acest an.

Olimpiada este prilej de reîntâlnire a unor vechi prieteni uniți de pasiunea pentru frumosul creației străbune. Olimpiada, prin tot ceea ce promovează și prin mirificul spațiu în care se desfășoară, stimulează spiritul creator, imaginația celor mici, doritorii să descopere **tradiția așa cum ea este**.

Numărul mare al copiilor participanți anual la această manifestare de talie națională, ne asigură de faptul că valorile circumscrise patrimoniului cultural imaterial - în cazul de față, tehnici și instrumente legate de meșteșugurile artistice tradiționale - au asigurată perenitatea.

THE NATIONAL CONTEST FOR CHILDREN „TRADITIONAL FOLK CRAFTS” A CERTAINTY CONCERNING THE FUTURE OF THE ROMANIAN FOLK ART

Being it material or immaterial, the cultural patrimony has the same goal, that is to educate, giving a feeling of identity and continuity, causing this way the respect towards the cultural diversity and human creativity.

The National Contest for Children „Traditional Folk Crafts” safeguards, in every way possible (research, preservation, promotion, handing down especially through education) everything that is related to the traditional folk crafts, a part of immaterial patrimony, contributing this way to the knowledge of the values of Romanian folk civilization by our children.

The main goal of this event is to attract school's attention (students and teachers) on the long-lasting traditional values and especially to preserve and to hand down towards the young generation the techniques related to the traditional crafts.

It is noticeable that every year the contest is improving due to the gifted children and teachers that make great efforts and due to the dialogue between the ethnical groups from Romania or between the varied religions in the country.

The big number of participants (more than 150 children accompanied by their instructors) assure us that the values of the immaterial patrimony, here techniques and instruments related to traditional crafts still have a future.

*Olimpiada Națională
„Meșteșuguri artistice tradiționale”, ediția a XII-a, 2007
(Grupul de dans Zelta Sietiņš, Letonia)*

*Olimpiada Națională „Meșteșuguri artistice tradiționale”,
ediția a XII-a, 2007
(Stoica Ramona, instructor Ispas Rodica, Avrig, Sibiu)
împletit ciucuri.*

*Olimpiada Națională
„Meșteșuguri artistice tradiționale”,
ediția a XIII-a, 2008,
(Alexandra Bârzu,
instructor Bogdan Bârzu,
județul Iași),
icoane pictate pe sticlă*